

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ
της 3ης Δεκεμβρίου 1996 *

Στην υπόθεση C-268/94,

Πορτογαλική Δημοκρατία, εκπροσωπούμενη από τον καθηγητή João Mota de Campos, τον Luis Fernandes, διευθυντή της νομικής υπηρεσίας της γενικής διευθύνσεως Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων του Υπουργείου Εξωτερικών, και τη Maria Luisa Duarte, νομική σύμβουλο στην ίδια υπηρεσία, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο την Πρεσβεία της Πορτογαλίας 33, allée Scheffer,

προσφεύγουσα,

υποστηριζόμενη από την

Ελληνική Δημοκρατία, εκπροσωπούμενη από την Αικατερίνη Σαμώνη-Ράντου, ειδική νομική σύμβουλο, προϊσταμένη της ειδικής νομικής υπηρεσίας Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων του Υπουργείου Εξωτερικών, και τον Γεώργιο Καριψιάδη, ειδικό επιστημονικό συνεργάτη στην ίδια υπηρεσία, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο την Πρεσβεία της Ελλάδος, 117, Val Sainte-Croix,

παρεμβαίνουσα,

κατά

Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εκπροσωπούμενου από τους Jorge Monteiro και António Tanca, μέλη της Νομικής Υπηρεσίας, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον Bruno Eynard, διευθυντή της διευθύνσεως νομικών υποθέσεων της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων, 100, boulevard Konrad Adenauer,

καθού,

* Γλώσσα διαδικασίας: η πορτογαλική.

υποστηριζομένου από

το **Βασίλειο της Δανίας**, εκπροσωπούμενο από τον Peter Biering, νομικό σύμβουλο στο Υπουργείο Εξωτερικών, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο την Πρεσβεία της Δανίας, 4, boulevard Royal,

από

το **Ηνωμένο Βασίλειο της Μεγάλης Βρετανίας και Βόρειας Ιρλανδίας**, εκπροσωπούμενο από τη Lindsey Nicoll, του Treasury Solicitor's Department, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο την Πρεσβεία του Ηνωμένου Βασιλείου, 14, boulevard Roosevelt,

και από

την **Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων**, εκπροσωπούμενη από τις Claire Bury και Ana Maria Alves Vieira, μέλη της Νομικής Υπηρεσίας, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον Carlos Gómez de la Cruz, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας, Centre Wagner, Kirchberg,

παρεμβαίνοντα,

που έχει ως αντικείμενο την ακύρωση της απόφασης 94/578/EK του Συμβουλίου, της 18ης Ιουλίου 1994, σχετικά με τη σύναψη της συμφωνίας συνεργασίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και της Δημοκρατίας της Ινδίας για τις εταιρικές σχέσεις και την ανάπτυξη (ΕΕ L 223, σ. 23),

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

γενικός εισαγγελέας: A. La Pergola
γραμματέας: H. von Holstein, βοηθός γραμματέας,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις αγορεύσεις των διαδίκων κατά τη συνεδρίαση της 5ης Μαρτίου 1996, κατά τη διάρκεια της οποίας η Πορτογαλική Δημοκρατία εκπροσωπήθηκε από τον καθηγητή João Mota de Campos και τον Luis Fernandes, η Ελληνική Δημοκρατία από την Αικατερίνη Σαμώνη-Ράντου και τον Γεώργιο Καριψιάδη, το Συμβούλιο από τον Ramón Torrent, διευθυντή της Νομικής Υπηρεσίας του, τον Αντόνιο Tanca και την Isabel Lopes-Cardoso, μέλη της Νομικής Υπηρεσίας, το Βασίλειο της Δανίας από τον Peter Biering και η Επιτροπή από τις Claire Bury και Ana Maria Alves Vieira,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 23ης Μαΐου 1996,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 26 Σεπτεμβρίου 1994, η Πορτογαλική Δημοκρατία ζήτησε, δυνάμει του άρθρου 173 της Συνθήκης ΕΚ, την ακύρωση της αποφάσεως 94/578/ΕΚ του Συμβουλίου, της 18ης Ιουλίου 1994, σχετικά με τη σύναψη της συμφωνίας συνεργασίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και της Δημοκρατίας της Ινδίας για τις εταιρικές σχέσεις και την ανάπτυξη (ΕΕ L 223, σ. 23, στο εξής: επίδικη απόφαση).

- 2 Η επίδικη απόφαση στηρίζεται στα άρθρα 113 και 130 Ω, σε συνδυασμό με το άρθρο 228, παράγραφος 2, πρώτη περίοδος, και παράγραφος 3, πρώτο εδάφιο, της Συνθήκης ΕΚ.

- 3 Το Συμβούλιο, αποφαινόμενο με ειδική πλειοψηφία και μετά από διαβούλευση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, υιοθέτησε την επίδικη απόφαση. Στα πλαίσια της συνεδρίας, κατά τη διάρκεια της οποίας εγκρίθηκε η εν λόγω απόφαση, η Πορτογαλική Δημοκρατία διαφώνησε, με δήλωση καταχωρισθείσα στα πρακτικά, ως προς την επιλογή της νομικής βάσεως.

- 4 Η συμφωνία συνεργασίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και της Δημοκρατίας της Ινδίας για τις εταιρικές σχέσεις και την ανάπτυξη (στο εξής: συμφωνία) τέθηκε σε ισχύ την 1η Αυγούστου 1994 (ΕΕ L 223, σ. 35).

- 5 Το άρθρο 1, παράγραφος 1, της συμφωνίας ορίζει: «Ο σεβασμός των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των δημοκρατικών αρχών είναι η βάση της συνεργασίας των συμβαλλομένων μερών και των διατάξεων της παρούσας συμφωνίας και συνιστά αποφασιστικό στοιχείο της παρούσας συμφωνίας.»

- 6 Το άρθρο 1, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, της συμφωνίας προβλέπει: «Ο κύριος στόχος της παρούσας συμφωνίας είναι να προωθήσει και να αναπτύξει, μέσω του διαλόγου και των εταιρικών σχέσεων, την πολύπλευρη συνεργασία μεταξύ των συμβαλλομένων μερών ώστε να επιτευχθεί στενότερη και καλύτερη σχέση.» Το άρθρο 1, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, εξαγγέλλει τα σημεία επί των οποίων επικεντρώνεται η συνεργασία.

- 7 Το άρθρο 2 της συμφωνίας προβλέπει ότι στις εμπορικές σχέσεις μεταξύ της Κοινότητας και της Δημοκρατίας της Ινδίας εφαρμόζεται η ρήτρα του μάλλον ευνοουμένου κράτους.

8 Το άρθρο 3 περιλαμβάνει διατάξεις σχετικά με το εμπόριο και την εμπορική συνεργασία, ενώ το άρθρο 4 αφορά την οικονομική συνεργασία.

9 Τα άρθρα 5 έως 19 της συμφωνίας, τα οποία εξαγγέλλουν τους λοιπούς τομείς συνεργασίας μεταξύ των οποίων συγκαταλέγονται η ενέργεια (άρθρο 7), η πνευματική ιδιοκτησία (άρθρο 10), ο τουρισμός (άρθρο 13), η πληροφόρηση και ο πολιτισμός (άρθρο 15) και η καταπολέμηση των ναρκωτικών (άρθρο 19), ορίζουν:

«Άρθρο 7 Ενέργεια

Τα συμβαλλόμενα μέρη αναγνωρίζουν τη σημασία του ενεργειακού τομέα για την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη και αναλαμβάνουν να εντείνουν τη συνεργασία όσον αφορά ειδικότερα την παραγωγή, εξοικονόμηση και ορθολογική χρήση της ενέργειας. Αυτή η βελτιωμένη μορφή συνεργασίας περιλαμβάνει τον ενεργειακό προγραμματισμό, τις μη συμβατικές μορφές ενέργειας, όπως η ηλιακή, και την εξέταση των επιπτώσεών της στο περιβάλλον.»

«Άρθρο 10 Πνευματική ιδιοκτησία

Τα συμβαλλόμενα μέρη διασφαλίζουν, στο βαθμό που το επιτρέπουν οι αντίστοιχες νομοθεσίες, ρυθμίσεις και πολιτικές, κατάλληλη και αποτελεσματική προστασία στα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας καθώς και στα διπλώματα ευρεσιτεχνίας, στα εμπορικά σήματα ή στα σήματα υπηρεσιών, στα συγγραφικά και συγγενικά δικαιώματα, στις γεωγραφικές ενδείξεις (περιλαμβανομένων των ονομασιών καταγωγής), στα βιομηχανικά σχέδια και στις τοπογραφίες ολοκληρωμένων κυκλωμάτων, ενισχύοντας αυτήν την προστασία, όπου είναι επιθυμητό. Αναλαμβάνουν επίσης, όπου είναι δυνατό, να διευκολύνουν την πρόσβαση στις βάσεις δεδομένων των οργανισμών πνευματικής ιδιοκτησίας.»

«Άρθρο 13 Τουρισμός

Τα συμβαλλόμενα μέρη συμφωνούν να συμβάλλουν στην ανάπτυξη της συνεργασίας μέσω ειδικών μέτρων όπως:

- α) η ανταλλαγή πληροφοριών και η διενέργεια μελετών·
- β) προγράμματα κατάρτισης·
- γ) η προώθηση των επενδύσεων και των κοινών επιχειρήσεων.»

«Άρθρο 15 Πληροφόρηση και πολιτισμός

Τα συμβαλλόμενα μέρη συνεργάζονται στους τομείς της πληροφορήσεως και του πολιτισμού, με σκοπό την αμοιβαία κατανόηση και την ενίσχυση των πολιτιστικών δεσμών. Αυτή η συνεργασία μπορεί να περιλαμβάνει:

- α) την ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με θέματα πολιτιστικού ενδιαφέροντος·
- β) προπαρασκευαστικές μελέτες και τεχνική βοήθεια για τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς·
- γ) συνεργασία στον τομέα των μέσων ενημερώσεως και οπτικοακουστικών πληροφοριών·
- δ) την οργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων και ανταλλαγών.»

«Άρθρο 19 Καταπολέμηση των ναρκωτικών

1. Τα συμβαλλόμενα μέρη επιβεβαιώνουν τη βούλησή τους, σύμφωνα με τις αντίστοιχες αρμοδιότητες, να αυξήσουν την αποτελεσματικότητα της οικείας πολιτικής και μέτρων, να ελέγχουν την προσφορά και διακίνηση ναρκωτικών και ψυχοτρόπων ουσιών και να μεριμνούν για την πρόληψη και μείωση της χρήσεως ναρκωτικών, λαμβάνοντας υπόψη τις σχετικές εργασίες σε διεθνή πλαίσια.

2. Η συνεργασία περιλαμβάνει:

α) την κατάρτιση, εκπαίδευση, θεραπευτική αγωγή και αποτοξίνωση των τοξικομανών, καθώς και σχέδια για την επανένταξη των τοξικομανών στο εργασιακό και κοινωνικό περιβάλλον.

β) μέτρα για την ενθάρρυνση εναλλακτικών οικονομικών λύσεων.

γ) τεχνική, οικονομική και διοικητική βοήθεια για τον έλεγχο του εμπορίου προδρόμων ουσιών, την πρόληψη, τη θεραπευτική αγωγή και τον περιορισμό της χρήσεως ναρκωτικών.

δ) ανταλλαγή όλων των σχετικών πληροφοριών, όσον αφορά επίσης το “ξέπλυμα του χρήματος”.»

10 Το άρθρο 24, παράγραφος 1, της συμφωνίας ορίζει ότι τα συμβαλλόμενα μέρη μπορούν, με κοινή συμφωνία, να επεκτείνουν τη συμφωνία ώστε να προωθήσουν και να διευρύνουν τη συνεργασία μέσω συμφωνιών επί συγκεκριμένων τομέων ή δραστηριοτήτων. Κατά την παράγραφο 2 της ίδιας διατάξεως, εκάτερο των συμβαλλομένων μερών μπορεί, στο πλαίσιο της συμφωνίας, να υποβάλει προτάσεις προς επέκταση του πεδίου εφαρμογής της συνεργασίας, λαμβάνοντας υπόψη την κτηθείσα από την εφαρμογή της πείρα.

- 11 Το άρθρο 25 της συμφωνίας διευκρινίζει ότι, υπό την επιφύλαξη των σχετικών διατάξεων των Συνθηκών περί ιδρύσεως των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, ούτε η συμφωνία ούτε τυχόν δράση που αναλαμβάνεται στο πλαίσιο αυτό θίγουν την εξουσία των κρατών μελών να αναλάβουν διμερείς δραστηριότητες με τη Δημοκρατία της Ινδίας στον τομέα της οικονομικής συνεργασίας ή να συνάψουν νέες συμφωνίες οικονομικής συνεργασίας μαζί της.
- 12 Με διάταξη της 14ης Φεβρουαρίου 1995, ο Πρόεδρος του Δικαστηρίου δέχθηκε την αίτηση παρεμβάσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας προς υποστήριξη των αιτημάτων της Πορτογαλικής Δημοκρατίας. Με τρεις διατάξεις της 14ης Μαρτίου 1995, ο Πρόεδρος του Δικαστηρίου δέχθηκε την αίτηση παρεμβάσεως του Βασιλείου της Δανίας, του Ηνωμένου Βασιλείου και της Επιτροπής προς υποστήριξη των αιτημάτων του Συμβουλίου. Πάντως, με έγγραφο της 7ης Ιουνίου 1995, η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου πληροφόρησε το Δικαστήριο ότι δεν επρόκειτο να καταθέσει υπόμνημα.
- 13 Με την προσφυγή της, η Πορτογαλική Κυβέρνηση αμφισβητεί τη νομιμότητα της νομικής βάσεως της κοινοτικής αρμοδιότητας και την αντίστοιχη διαδικασία συνάψεως, εκ μέρους της Κοινότητας, της συμφωνίας. Συγκεκριμένα, η Πορτογαλική Κυβέρνηση εκτιμά ότι η νομική βάση της επίδικης αποφάσεως δεν παρέχει στην Κοινότητα τις αναγκαίες εξουσίες προς σύναψη της συμφωνίας όσον αφορά, αφενός, τη διάταξή της περί των δικαιωμάτων του ανθρώπου και, αφετέρου, τις διατάξεις της περί ορισμένων ειδικών θεμάτων συνεργασίας. Έτσι, ήταν απαραίτητη και η προσφυγή στο άρθρο 235 της Συνθήκης και η συμμετοχή όλων των κρατών μελών στη σύναψη της συμφωνίας.

Επί του σεβασμού των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των δημοκρατικών αρχών

- 14 Πρώτον, επιβάλλεται η εξέταση της επιχειρηματολογίας της Πορτογαλικής Κυβερνήσεως ότι το άρθρο 1, παράγραφος 1, της συμφωνίας απαιτεί την προσφυγή στο άρθρο 235 της Συνθήκης ως νομική βάση της επίδικης αποφάσεως.

- 15 Συναφώς, η Πορτογαλική Κυβέρνηση υπενθυμίζει καταρχάς ότι, στα πλαίσια των συμφωνιών συνεργασίας που είχαν συναφθεί προ της ενάρξεως ισχύος της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, το άρθρο 235 της Συνθήκης ΕΟΚ εξασφάλιζε υπέρ της Κοινότητας την κατάλληλη νομική βάση όταν συμπεριλαμβανόταν διάταξη περί των δικαιωμάτων του ανθρώπου.
- 16 Η Πορτογαλική Κυβέρνηση εκτιμά περαιτέρω ότι το γεγονός ότι τα θεμελιώδη δικαιώματα, ως γενικές αρχές, δεσμεύουν την κοινοτική έννομη τάξη δεν επιτρέπει να συναχθεί το συμπέρασμα ότι η Κοινότητα διαθέτει αρμοδιότητα θεσπίσεως μέτρων στον τομέα αυτό, είτε στο εσωτερικό είτε στο εξωτερικό πεδίο. Επιπλέον, οι παραπομπές στα θεμελιώδη δικαιώματα με το προοίμιο της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξεως, καθώς και με το προοίμιο και ορισμένα άρθρα της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, έχουν, κατά την Πορτογαλική Κυβέρνηση, προγραμματικό χαρακτήρα· ορίζουν έναν γενικό στόχο, αλλά δεν απονέμουν στην Κοινότητα ειδικές εξουσίες δράσεως.
- 17 Ομοίως, κατά την Πορτογαλική Κυβέρνηση, το άρθρο 130 Υ, παράγραφος 2, της Συνθήκης ΕΚ περιορίζεται στον προσδιορισμό ενός γενικού στόχου. Συνεπώς, το άρθρο 130 Ω συνιστά επαρκή νομική βάση για τη σύναψη συμφωνίας συνεργασίας μόνο στον βαθμό που ο σεβασμός των δικαιωμάτων του ανθρώπου προβλέπεται ως γενικός στόχος της συμφωνίας. Πάντως, η συναφθείσα με τη Δημοκρατία της Ινδίας συμφωνία βαίνει πέραν τούτου, εφόσον το άρθρο 1, παράγραφος 1, εξαγγέλλει ότι «ο σεβασμός των δικαιωμάτων του ανθρώπου (...) συνιστά αποφασιστικό στοιχείο της συμφωνίας». Η συμφωνία δεν προσδιορίζει τις απορρέουσες από τον ειδικό αυτό νομικό χαρακτηρισμό συνέπειες, θα μπορούσε όμως να υποτεθεί ότι δίδει τη δυνατότητα στην Κοινότητα να προσφύγει σε συγκεκριμένα μέσα δράσεως, το έρεισμα των οποίων δεν μπορεί παρά να απαντά στο άρθρο 235 της Συνθήκης.
- 18 Το Συμβούλιο, υποστηριζόμενο από τη Δανική Κυβέρνηση και την Επιτροπή, θεωρεί ότι το άρθρο 1, παράγραφος 1, της συμφωνίας αποτελεί απόρροια της επιταγής του άρθρου 130 Υ, παράγραφος 2. Δεδομένου ότι η επιταγή αυτή συνιστά αποφασιστικής σημασίας στοιχείο της πολιτικής για την ανάπτυξη, είναι λογικό να μνημονεύεται στη συμφωνία.

- 19 Επίσης, το Συμβούλιο και τα παρεμβαίνοντα εκτιμούν ότι παρόμοια διάταξη σε συμφωνία συνεργασίας επιτρέπει στην Κοινότητα, σε περίπτωση σοβαρής προσβολής των δικαιωμάτων του ανθρώπου από το αντισυμβαλλόμενο μέρος, να αναστείλει την εφαρμογή της συμφωνίας λόγω παραβάσεως ουσιώδους διατάξεως. Συναφώς, παραπέμπουν στο άρθρο 60 της Συμβάσεως της Βιέννης για το Δίκαιο των Συνθηκών.
- 20 Η Δανική Κυβέρνηση προσθέτει ότι το άρθρο 235 θα αποτελούσε όντως την ορθή νομική βάση αν η Κοινότητα αποφάσιζε να συνάψει ειδική συμφωνία με τρίτη χώρα με κύριο αντικείμενο την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Όμως, η συναφθείσα με τη Δημοκρατία της Ινδίας συμφωνία δεν έχει τέτοιο αντικείμενο. Συγκεκριμένα, το άρθρο 1, παράγραφος 1, της συμφωνίας τέθηκε με αποκλειστικό σκοπό να καταστήσει εφικτή την εφαρμογή των λοιπών διατάξεων της συμφωνίας.
- 21 Πρέπει να υπομνηστεί εκ προοιμίου ότι, κατά πάγια νομολογία, η επίκληση του άρθρου 235 της Συνθήκης, ως νομικής βάσεως μιας πράξεως, δικαιολογείται μόνον εφόσον καμιά άλλη διάταξη της Συνθήκης δεν απονέμει στα κοινοτικά όργανα την αναγκαία αρμοδιότητα προς έκδοσή της (βλ., ιδίως, αποφάσεις της 26ης Μαρτίου 1987 στην υπόθεση 45/86, Επιτροπή κατά Συμβουλίου, Συλλογή 1987, σ. 1493, σκέψη 13, και της 26ης Μαρτίου 1996 στην υπόθεση C-271/94, Κοινοβούλιο κατά Συμβουλίου, Συλλογή 1996, σ. I-1689, σκέψη 13).
- 22 Στο πλαίσιο του συστήματος αρμοδιοτήτων της Κοινότητας, η επιλογή της νομικής βάσεως μιας πράξεως πρέπει να στηρίζεται σε αντικειμενικά στοιχεία επιδεχόμενα δικαστικό έλεγχο. Μεταξύ των στοιχείων αυτών συγκαταλέγονται, ιδίως, ο σκοπός και το περιεχόμενο της πράξεως (βλ., ιδίως, αποφάσεις της 11ης Ιουνίου 1991 στην υπόθεση C-300/89, Επιτροπή κατά Συμβουλίου, Συλλογή 1991, σ. I-2867, σκέψη 10, και της 12ης Νοεμβρίου 1996 στην υπόθεση C-84/94, Ηνωμένο Βασίλειο κατά Συμβουλίου, Συλλογή 1996, σ. I-5755, σκέψη 25).
- 23 Εξαγγέλλοντας ότι «η κοινοτική πολιτική (...) συμβάλλει στον γενικό στόχο της αναπτύξεως και της εδραιώσεως της δημοκρατίας και του κράτους δικαίου, καθώς και στον στόχο του σεβασμού των δικαιωμάτων του

ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών», το άρθρο 130 Υ, παράγραφος 2, της Συνθήκης προβλέπει ότι η Κοινότητα πρέπει να λαμβάνει υπόψη τον στόχο του σεβασμού των δικαιωμάτων του ανθρώπου οσάκις θεσπίζει μέτρα στον τομέα της συνεργασίας για την ανάπτυξη.

- 24 Επιβάλλεται η διαπίστωση ότι απλώς και μόνον το γεγονός ότι το άρθρο 1, παράγραφος 1, της συμφωνίας ορίζει ότι ο σεβασμός των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των δημοκρατικών αρχών «συνιστά αποφασιστικό στοιχείο» της συμφωνίας δεν επιτρέπει να συναχθεί ότι τούτο εκφεύγει του εξαγγελόμενου στο άρθρο 130 Υ, παράγραφος 2, της Συνθήκης στόχου. Πράγματι, από την ίδια τη διατύπωση της διατάξεως αυτής εμφανίζεται η σημασία που πρέπει να αποδίδεται στον σεβασμό των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των δημοκρατικών αρχών. Έπεται, ιδίως, ότι η πολιτική της συνεργασίας για την ανάπτυξη πρέπει να είναι προσαρμοσμένη στη διάταξη αυτή.
- 25 Άλλωστε, όπως τόνισε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 27 των προτάσεών του, με διάφορες δηλώσεις και έγγραφα των κρατών μελών και των κοινοτικών οργάνων, ήδη διατυπωθέντων προ της ενάρξεως ισχύος της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και επομένως του τίτλου XVII της Συνθήκης ΕΚ, τονίστηκε η σημασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου στο πλαίσιο της συνεργασίας για την ανάπτυξη.
- 26 Όσον αφορά ειδικότερα το επιχείρημα της Πορτογαλικής Κυβερνήσεως ότι ο χαρακτηρισμός του σεβασμού των δικαιωμάτων του ανθρώπου ως αποφασιστικής σημασίας στοιχείου της συνεργασίας προϋποθέτει συγκεκριμένα μέσα δράσεως, επιβάλλεται, πρώτον, η διαπίστωση ότι η προσαρμογή της πολιτικής της συνεργασίας στον σεβασμό των δικαιωμάτων του ανθρώπου συνεπάγεται κατ' ανάγκη την καθιέρωση κάποιας σχέσεως αλληλεξαρτήσεως.
- 27 Συναφώς πρέπει να τονιστεί ότι μια διάταξη όπως αυτή του άρθρου 1, παράγραφος 1, της συμφωνίας μπορεί να συνιστά, μεταξύ άλλων, σημαντικό παράγοντα για την άσκηση, δυνάμει του διεθνούς δικαίου, του δικαιώματος αναστολής ή διακοπής της εφαρμογής της συμφωνίας συνεργασίας για την ανάπτυξη, σε περίπτωση μη σεβασμού εκ μέρους της τρίτης χώρας των δικαιωμάτων του ανθρώπου.

- 28 Δεύτερον, πρέπει να παρατηρηθεί ότι το άρθρο 1 της συμφωνίας, τιτλοφορούμενο «Βάση και στόχοι», καθώς και η διατύπωση της παραγράφου 1 του άρθρου αυτού επιβεβαιώνουν ότι το ζήτημα του σεβασμού των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των δημοκρατικών αρχών δεν αποτελούν ειδικό τομέα συνεργασίας προβλεπόμενο από τη συμφωνία.
- 29 Επομένως, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, όσον αφορά το άρθρο 1, παράγραφος 1, της συμφωνίας, η επίδικη απόφαση εγκύρως στηρίχθηκε στο άρθρο 130 Ω.

Επί των διατάξεων της συμφωνίας περί των ειδικών θεμάτων συνεργασίας

- 30 Η Πορτογαλική Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι ορισμένες διατάξεις της συμφωνίας, αφορώσες τα ειδικά θέματα που καλύπτει η συνεργασία, έχουν περιεχόμενο που καθιστά ανεπαρκή τη νομική βάση της επίδικης αποφάσεως.
- 31 Υπογραμμίζει ότι, κατά την ερμηνεία των διατάξεων του τίτλου XVII της Συνθήκης ΕΚ, ο οποίος τιτλοφορείται «Συνεργασία για την ανάπτυξη», θα έπρεπε να λαμβάνεται ιδίως υπόψη το γεγονός ότι στον τομέα της συνεργασίας για την ανάπτυξη οι αρμοδιότητες της Κοινότητας και εκείνες των κρατών μελών είναι συμπληρωματικές. Κατ' αυτήν, μια συμφωνία συνεργασίας δεν μπορεί να στηρίζεται αποκλειστικά στο άρθρο 130 Ω, ανεξάρτητα από το συγκεκριμένο καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής της και από τη φύση των συμβατικών υποχρεώσεων που προβλέπει. Το άρθρο αυτό συνιστά την κατάλληλη και επαρκή νομική βάση μόνο για τις συμφωνίες συνεργασίας, των οποίων οι διατάξεις δεν εκφεύγουν των ορίων των εξουσιών δράσεως της Κοινότητας, όπως αυτές ορίζονται ρητώς ή σιωπηρώς. Επομένως, σε περίπτωση κατά την οποία ένα θέμα περιλαμβανόμενο σε συμφωνία συνεργασίας εμπίπτει στην ίδια αρμοδιότητα των κρατών μελών, η σύναψη της συμφωνίας αυτής απαιτεί τη συμμετοχή τους. Εν προκειμένω, αυτό συμβαίνει όσον αφορά τις διατάξεις περί της πνευματικής ιδιοκτησίας και της καταπολεμήσεως των ναρκωτικών. Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η Πορτογαλική Κυβέρνηση διευκρίνισε ότι η συνεργασία σε θέματα τουρισμού και πολιτισμού απαιτεί επίσης τη συμμετοχή των κρατών μελών στη σύναψη της συμφωνίας.

- 32 Κατά την Πορτογαλική Κυβέρνηση, η διάταξη της συμφωνίας που αφορά την ενέργεια επιβάλλει την προσφυγή στο άρθρο 235 της Συνθήκης, δεδομένου ότι το ζήτημα αυτό εμπίπτει μεν στους στόχους της Κοινότητας, πλην όμως η Συνθήκη ΕΚ δεν περιέχει συγκεκριμένη διάταξη ως προς τα μέσα δράσεως.
- 33 Αντιθέτως, το Συμβούλιο εκτιμά ότι ορθώς εφήρμοσε τη νομολογία του Δικαστηρίου, κατά την οποία τα μέτρα που έχουν παρακολουθηματικό χαρακτήρα σε σχέση με τον κύριο στόχο της πράξεως της οποίας αποτελούν μέρος πρέπει να στηρίζονται στην ή στις συναφείς διατάξεις, σε συνάρτηση με τον στόχο αυτό, και δεν απαιτούν χωριστή νομική βάση. Εν προκειμένω, μόνον η εμπορική πτυχή της συμφωνίας υλοποιείται με την ανάληψη δεσμεύσεων, η σημασία και ο ρόλος των οποίων στην όλη οικονομία της συμφωνίας απαιτούν την προσφυγή σε ειδική νομική βάση, ήτοι στο άρθρο 113.
- 34 Η Επιτροπή, η οποία συμεριζεται τα επιχειρήματα του Συμβουλίου, διευκρινίζει ότι, κατά την άποψή της, η αρμοδιότητα της Κοινότητας στον τομέα της πολιτικής της συνεργασίας για την ανάπτυξη σε θέματα εξωτερικών σχέσεων απορρέει μάλλον από το άρθρο 130 Χ αντί του άρθρου 130 Ω.
- 35 Η επιχειρηματολογία της Πορτογαλικής Κυβερνήσεως εγείρει το ζήτημα κατά πόσον συμφωνία, συναπτόμενη μεταξύ της Κοινότητας και τρίτης χώρας και εγκρινόμενη βάσει του άρθρου 130 Ω, μπορεί να προβλέπει διατάξεις επί συγκεκριμένων θεμάτων, χωρίς να είναι αναγκαία η προσφυγή σε άλλες νομικές βάσεις ή ακόμη και στη συμμετοχή των κρατών μελών στη σύναψη της συμφωνίας.
- 36 Συναφώς, πρέπει καταρχάς να υπογραμμιστεί ότι, όπως προκύπτει από τις διατάξεις του τίτλου XVII της Συνθήκης, ιδίως δε των άρθρων 130 Υ, παράγραφος 1, 130 Χ, παράγραφος 1, 130 Ψ και 130 Ω αυτής, αφενός, η Κοινότητα έχει ειδική αρμοδιότητα προς σύναψη συμφωνιών με τις τρίτες χώρες στον τομέα της συνεργασίας για την ανάπτυξη και, αφετέρου, η αρμοδιότητα αυτή δεν είναι αποκλειστική αλλά συμπληρωματική εκείνης των κρατών μελών.

- 37 Για να χαρακτηριστεί ως συμφωνία συνεργασίας για την ανάπτυξη, κατά την έννοια του άρθρου 130 Ω της Συνθήκης, μια συμφωνία πρέπει να επιδιώκει την επίτευξη των στόχων του άρθρου 130 Υ. Επομένως, όπως προκύπτει ιδίως από την παράγραφο 1 της τελευταίας αυτής διατάξεως, οι εν λόγω στόχοι είναι ευρείς, υπό την έννοια ότι τα αναγκαία προς επίτευξή τους μέτρα πρέπει να αφορούν διάφορα ειδικά θέματα. Αυτό συμβαίνει ιδίως στην περίπτωση συμφωνίας που καθορίζει τα πλαίσια της συνεργασίας.
- 38 Υπό τις περιστάσεις αυτές, το να απαιτείται μια συμφωνία συνεργασίας για την ανάπτυξη μεταξύ της Κοινότητας και τρίτης χώρας να στηρίζεται σε άλλη διάταξη πλην εκείνης του άρθρου 130 Ω και, ενδεχομένως, να συνάπτεται και εκ μέρους των κρατών μελών κάθε φορά που περιλαμβάνει συγκεκριμένο θέμα θα κατέληγε στην πράξη να στερεί της ουσίας τους την αρμοδιότητα και τη διαδικασία που προβλέπει το άρθρο 130 Ω.
- 39 Κατά συνέπεια, το ότι μια συμφωνία συνεργασίας για την ανάπτυξη περιλαμβάνει ρήτρες επί διαφόρων ειδικών θεμάτων πρέπει να θεωρηθεί ότι δεν μπορεί να μεταβάλει τον νομικό χαρακτηρισμό της συμφωνίας που επιβάλλεται να χωρήσει με γνώμονα το βασικό αντικείμενό της και όχι σε συνάρτηση με ειδικές ρήτρες, υπό την προϋπόθεση ότι οι ρήτρες αυτές δεν συνεπάγονται υποχρεώσεις τέτοιας εκτάσεως στα ρυθμιζόμενα ειδικά θέματα, ώστε οι οικείες υποχρεώσεις να συνιστούν στην πραγματικότητα διακεκομμένους στόχους από εκείνους της συνεργασίας για την ανάπτυξη (βλ., ιδίως, υπό την έννοια αυτή τη γνωμοδότηση 1/78 της 4ης Οκτωβρίου 1979, Συλλογή τόμος 1979/II, σ. 401, σημείο 56).
- 40 Ενόψει των προηγηθεισών σκέψεων, επιβάλλεται καταρχάς η εξέταση, εν προκειμένω, των στόχων της συμφωνίας καθώς και της εν γένει οικονομίας των οικείων διατάξεων.
- 41 Κατά το άρθρο 1, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, της συμφωνίας, ο κύριος στόχος της είναι η ανάπτυξη της πολύπλευρης συνεργασίας μεταξύ των συμβαλλομένων μερών. Το δεύτερο εδάφιο της ίδιας παραγράφου, καθώς και το προοίμιο της συμφωνίας, υπογραμμίζουν ιδίως, αφενός, την ανάπτυξη των σχέσεων μεταξύ των συμβαλλομένων μερών στους τομείς κοινού ενδιαφέροντος και, αφετέρου, τη στήριξη των προσπαθειών αναπτύξεως της Ινδίας. Το τελευταίο αυτό εδάφιο δίδει ιδιαίτερη έμφαση στην ανάπτυξη της οικονομικής συνεργασίας.

- 42 Ενώ τα άρθρα 2 έως 4 της συμφωνίας αναφέρονται εν γένει στις εμπορικές σχέσεις και την οικονομική συνεργασία μεταξύ των συμβαλλομένων μερών, τα άρθρα 5 έως 15 και 17 έως 19 περιέχουν διατάξεις επί ειδικών θεμάτων, οι οποίες κατά το πλείστον συνδέονται, άλλωστε, με την οικονομική συνεργασία.
- 43 Το άρθρο 16 της συμφωνίας διέπει γενικώς τη συνεργασία για την ανάπτυξη. Σύμφωνα με την παράγραφο 1 αυτού, η Κοινότητα «(...) είναι έτοιμη να ενισχύσει τη συνεργασία και να επαυξήσει την αποτελεσματικότητά της με σκοπό να συμβάλει στις προσπάθειες της Ινδίας να επιτύχει διαρκή οικονομική ανάπτυξη και κοινωνική πρόοδο του πληθυσμού της, μέσω συγκεκριμένων έργων και προγραμμάτων». Η ίδια αυτή παράγραφος συνεχίζει ως εξής: «Η κοινοτική στήριξη θα συμβιβάζεται με τις πολιτικές, τις ρυθμίσεις και τα όρια των κοινοτικών κονδυλίων που διατίθενται για τη συνεργασία, και θα ακολουθεί προκαθορισμένη αναπτυξιακή στρατηγική.» Το άρθρο 16, παράγραφος 2, ορίζει, μεταξύ άλλων, ότι «Τα έργα και τα προγράμματα θα απευθύνονται στα φτωχότερα στρώματα του πληθυσμού.»
- 44 Από την εξέταση αυτή προκύπτει ότι η προβλεπόμενη στη συμφωνία συνεργασία εξαγγέλλεται λαμβανομένων ιδίως υπόψη των αναγκών μιας αναπτυσσομένης χώρας και, συνακόλουθα, συμβάλλει στην προώθηση ιδίως της επιτεύξεως των κατά το άρθρο 130 Υ, παράγραφος 1, της Συνθήκης στόχων.
- 45 Ειδικότερα, οι διατάξεις της συμφωνίας περί των ειδικών θεμάτων καθορίζουν το πλαίσιο της συνεργασίας μεταξύ των συμβαλλομένων μερών. Πράγματι, εκτιμώμενες στο σύνολό τους, οι διατάξεις περιορίζονται στον προσδιορισμό των τομέων που αποτελούν αντικείμενο της συνεργασίας και στη διευκρίνιση ορισμένων πτυχών και δράσεων στις οποίες προσδίδεται ιδιαίτερη σημασία. Αντίθετα, οι διατάξεις αυτές δεν περιλαμβάνουν κανονιστική ρύθμιση των συγκεκριμένων λεπτομερειών εφαρμογής της συνεργασίας σε κάθε επιμέρους τομέα που αποτελεί αντικείμενό τους.
- 46 Η διαπίστωση αυτή ενισχύεται από το γεγονός ότι ορισμένες διατάξεις της συμφωνίας επιδιώκουν τη διεύρυνση και συμπλήρωση της συνεργασίας με νέα μέτρα. Υπό την έννοια αυτή, το άρθρο 22, παράγραφος 2, πέμπτο εδάφιο, ορίζει ότι η προβλεπόμενη στο άρθρο αυτό μικτή επιτροπή είναι αρμόδια και

για τη διασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας κάθε τομεακής συμφωνίας που έχει συναφθεί ή ενδέχεται να συναφθεί μεταξύ της Κοινότητας και της Δημοκρατίας της Ινδίας. Ομοίως, το άρθρο 24, παράγραφος 1, προβλέπει τη δυνατότητα αναπτύξεως και συμπληρώσεως της συνεργασίας μέσω συμφωνιών επί συγκεκριμένων δραστηριοτήτων ή τομέων. Περαιτέρω, κατά το άρθρο 24, παράγραφος 2, εκάτερο των συμβαλλομένων μερών μπορεί να υποβάλει στο πλαίσιο της συμφωνίας προτάσεις προς διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής της συνεργασίας. Τέλος, το άρθρο 25 υπογραμμίζει ότι ούτε η συμφωνία ούτε καμιά αναλαμβανόμενη στο πλαίσιο αυτό δράση θίγουν την εξουσία των κρατών μελών να αναλάβουν διμερείς δραστηριότητες με τη Δημοκρατία της Ινδίας στο πλαίσιο της οικονομικής συνεργασίας ή να συνάψουν, ενδεχομένως, νέες συμφωνίες οικονομικής συνεργασίας μαζί της.

- 47 Επομένως, το ότι περιλαμβάνονται απλώς και μόνο διατάξεις προβλέπουσες συνεργασία σε συγκεκριμένο τομέα δεν συνεπάγεται κατ' ανάγκη γενική εξουσιοδότηση, ικανή να στηρίζει αρμοδιότητα προς ανάληψη κάθε μορφής δράσεως συνεργασίας στον τομέα αυτό. Επίσης δεν προδικάζει την κατανομή αρμοδιοτήτων μεταξύ Κοινότητας και κρατών μελών ή τη νομική βάση των κοινοτικών πράξεων που εκδίδονται προς εφαρμογή της συνεργασίας σ' έναν τέτοιο τομέα.
- 48 Προκειμένου να διαπιστωθεί η ορθότητα της ερμηνείας αυτής, πρέπει ακόμη να εξεταστεί ακριβέστερα ο στόχος και το περιεχόμενο κάθε μιας από τις διατάξεις που αμφισβητεί η Πορτογαλική Κυβέρνηση.

Επί της ενέργειας, του τουρισμού και του πολιτισμού

- 49 Η Πορτογαλική Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι το άρθρο 7 της συμφωνίας, σχετικά με την ενέργεια, συνιστά το έρεισμα για τη μετέπειτα θέσπιση ειδικών μέτρων, και συγκεκριμένα κανονιστικής φύσεως μέτρων, προς εφαρμογή των στόχων και ανειλημμένων δεσμεύσεων που προβλέπει η συμφωνία. Δεν πρόκειται για παρακολουθηματικού χαρακτήρα ρήτρες ή για απλές δηλώσεις προθέσεων των συμβαλλομένων μερών. Η διάταξη αυτή προβλέπει ιδίως

στενή συνεργασία σε τομείς όπως αυτός των μη συμβατικών πηγών ενέργειας. Ελλείψει ειδικών εξουσιών δράσεως στον τομέα αυτό, η Κοινότητα θα όφειλε να προσφύγει στο άρθρο 235 της Συνθήκης.

50 Όσον αφορά το άρθρο 13 της συμφωνίας, η Πορτογαλική Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι αυτό τούτο το κείμενο της διατάξεως αυτής προβλέπει ειδικά μέτρα, και συγκεκριμένα προγράμματα καταρτίσεως. Εξάλλου, τα άρθρα 126, παράγραφος 3, και 127, παράγραφος 3, της Συνθήκης ΕΚ καταδεικνύουν ότι η Κοινότητα δεν είναι εξουσιοδοτημένη να συνάπτει μόνη συμφωνία σε θέματα τουρισμού.

51 Όσον αφορά τον τομέα του πολιτισμού, η προσφεύγουσα κυβέρνηση υπογραμμίζει καταρχάς ότι το άρθρο 128 της Συνθήκης ΕΚ στοχεύει αποκλειστικά στην ενθάρρυνση της συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών και, στον βαθμό που απαιτείται, στη στήριξη και συμπλήρωση της δράσεώς τους σε ορισμένους τομείς. Επομένως, πρόκειται για αρμοδιότητα της Κοινότητας η οποία εξαρτάται σαφώς από στόχο ο οποίος έγκειται στον συντονισμό των πολιτιστικών πολιτικών που καθορίζει κάθε κράτος μέλος στη σφαίρα των ιδίων του αρμοδιοτήτων. Ασφαλώς, το άρθρο 128, παράγραφος 3, ορίζει ότι η Κοινότητα και τα κράτη μέλη ευνοούν τη συνεργασία με τις τρίτες χώρες, πλην όμως η διάταξη αυτή δεν απονέμει στην Κοινότητα αρμοδιότητα στο εξωτερικό πεδίο. Η Πορτογαλική Κυβέρνηση επισύρει την προσοχή επί του γεγονότος ότι, έστω κι αν αναγνωριστεί μια τέτοια αρμοδιότητα, τα μέτρα δεν μπορούν να ληφθούν παρά μόνον ομοφώνως από το Συμβούλιο και σύμφωνα με τη διαδικασία της συναποφάσεως. Η Πορτογαλική Κυβέρνηση καταλήγει ότι η πρόβλεψη διατάξεων πολιτιστικής φύσεως στη συμφωνία συνεργασίας επιβάλλει, τουλάχιστον, την προσφυγή στο άρθρο 235 της Συνθήκης και σε μικτή συμφωνία.

52 Το Συμβούλιο και η Επιτροπή εκτιμούν ότι οι διατάξεις της συμφωνίας στους τομείς της ενέργειας, του τουρισμού και του πολιτισμού είναι παρακολουθηματικού χαρακτήρα σε σχέση με τους κυρίους στόχους της συμφωνίας. Επομένως, οι διατάξεις αυτές δεν αφορούν στόχους διακριτέους από τον στόχο της συνεργασίας για την ανάπτυξη και, επιπλέον, δεν είναι παρά δηλωτικού χαρακτήρα. Το Συμβούλιο προσθέτει ότι το άρθρο της συμφωνίας δεν προβλέπει στενή συνεργασία στον τομέα των μη συμβατικών πηγών ενέργειας, αλλά τον μνημονεύει απλώς ως έναν από τους τομείς στους οποίους μπορεί να πραγματοποιηθεί η συνεργασία.

- 53 Ενόψει των προηγηθεισών σκέψεων, επιβάλλεται καταρχάς να υπογραμμιστεί ότι η Πορτογαλική Κυβέρνηση δεν αμφισβητεί ότι οι διατάξεις της συμφωνίας στους τομείς της ενέργειας, του τουρισμού και του πολιτισμού επιδιώκουν την επίτευξη των κατά το άρθρο 130 Υ στόχων.
- 54 Όσον αφορά την εκτίμηση του εύρους των διατάξεων των άρθρων 7, 13, και 15 της συμφωνίας, πρέπει να ληφθεί υπόψη η εν γένει οικονομία των διατάξεων της άνω συμφωνίας σχετικά με τα ειδικά θέματα, η εξετάση της οποίας προηγήθηκε στις σκέψεις 45 έως 47 της παρούσας αποφάσεως. Η ερμηνεία των διατάξεων των άρθρων 7, 13 και 15 επιβεβαιώνει το συμπέρασμα ότι οι εν λόγω διατάξεις καθορίζουν το πλαίσιο της συνεργασίας στα εμπλεκόμενα ζητήματα. Οι προβλεπόμενες στις επίδικες διατάξεις υποχρεώσεις επί θεμάτων ενέργειας, τουρισμού και πολιτισμού συνιστούν υποχρεώσεις συμπεριφοράς και όχι στόχους διακριτούς από εκείνους της συνεργασίας για την ανάπτυξη.
- 55 Έχοντας διευκρινίσει το εύρος των διατάξεων των άρθρων 7, 13 και 15 της συμφωνίας, επιβάλλεται το συμπέρασμα ότι, όσον αφορά την ενσωμάτωσή τους στις διατάξεις της συμφωνίας, η απόφαση εγκύρως εκδόθηκε με νομικό έρεισμα το άρθρο 130 Ω της Συνθήκης.

Επί της καταπολεμήσεως των ναρκωτικών

- 56 Η Πορτογαλική Κυβέρνηση εκτιμά ότι το άρθρο 19 της συμφωνίας περιέχει συγκεκριμένη και αμοιβαία δέσμευση επί του θέματος της καταπολεμήσεως των ναρκωτικών. Πάντως, το θέμα αυτό εμπίπτει στο πεδίο της συνεργασίας στους τομείς της δικαιοσύνης και των εσωτερικών υποθέσεων (βλ. άρθρο Κ.1,

σημεία 4 και 9, της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση). Η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση επιβεβαιώνει απλώς την προγενέστερη κοινοτική πρακτική, ήτοι την ύπαρξη ίδιας αρμοδιότητας των κρατών μελών.

57 Κατά την προσφεύγουσα, το άρθρο 129 της Συνθήκης ΕΚ, το οποίο προβλέπει ότι στον τομέα της δημόσιας υγείας η Κοινότητα μπορεί να αναλαμβάνει δράση για την πρόληψη της τοξικομανίας, δεν συνιστά νομική βάση επιτρέπουσα στην Κοινότητα τον σφετερισμό των εξουσιών λήψεως αποφάσεων· η δράση της Κοινότητας πρέπει να περιορίζεται σε μέτρα ενθαρρύνσεως ή στη διατύπωση συστάσεων.

58 Εξάλλου, το Συμβούλιο επικαλείται σειρά κοινοτικών πράξεων που αφορούν αμέσως ή εμμέσως την καταπολέμηση των ναρκωτικών και που εγκρίθηκαν χωρίς αμφισβήτηση της νομικής βάσεώς τους. Αφ' ης στιγμής οι εν λόγω πράξεις ρυθμίζουν διάφορες πτυχές αφορώσες την καταπολέμηση των ναρκωτικών, η Κοινότητα διαθέτει, κατ' εφαρμογήν της αρχής της παραλληλίας, την ίδια αρμοδιότητα σε επίπεδο εξωτερικών σχέσεων.

59 Η Επιτροπή εκτιμά ότι οι κοινοτικές δράσεις στον τομέα της καταπολέμησης των ναρκωτικών στοχεύουν επίσης στο να συμβάλουν στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της Ινδίας και υποστηρίζει ότι η καταπολέμηση των ναρκωτικών αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα της κοινοτικής βοήθειας για την ανάπτυξη. Συναφώς, μνημονεύει τον κανονισμό (ΕΟΚ) 443/92 του Συμβουλίου, της 25ης Φεβρουαρίου 1992, περί της χρηματοδοτικής και τεχνικής βοήθειας και οικονομικής συνεργασίας με τις αναπτυσσόμενες χώρες της Λατινικής Αμερικής και της Ασίας (ΕΕ L 52, σ. 1), η οποία περιλαμβάνει διάταξη διευκρινίζουσα ότι η καταπολέμηση των ναρκωτικών εμπίπτει στον τομέα της συνεργασίας για την ανάπτυξη με τις χώρες αυτές.

60 Καταρχάς, επιβάλλεται η παρατήρηση ότι η καταπολέμηση των ναρκωτικών δεν μπορεί να αποκλείεται αφ' εαυτής από τα αναγκαία για την επίτευξη των στόχων του άρθρου 130 Υ μέτρα, εφόσον η παραγωγή ναρκωτικών ουσιών, η χρήση ναρκωτικών και οι συναφείς δραστηριότητες ενδέχεται να συνιστούν σοβαρά εμπόδια στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη.

- 61 Ακολούθως, πρέπει να εξεταστεί αν το άρθρο 19 της συμφωνίας παραμένει εντός των ορίων που δεν αναγκαιούν την επίκληση ίδιας αρμοδιότητας και ίδιας νομικής βάσεως σε θέματα καταπολεμήσεως των ναρκωτικών.
- 62 Συναφώς, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι, όπως είναι διατυπωμένο, το άρθρο 19, παράγραφος 1, περιέχει απλώς μια δήλωση προθέσεων για τη συνεργασία σε θέματα καταπολεμήσεως των ναρκωτικών. Επιπλέον, διευκρινίζει ότι τα συμβαλλόμενα μέρη ενεργούν στο πλαίσιο των αντιστοίχων αρμοδιοτήτων τους.
- 63 Το άρθρο 19, παράγραφος 2, της συμφωνίας προσδιορίζει την ουσία της συνεργασίας, παραθέτοντας τις δράσεις που περιλαμβάνει. Όπως προκύπτει από την εξέταση των δράσεων αυτών, ενδέχεται να συνίστανται σε μέτρα που εμπίπτουν στο πλαίσιο των στόχων της συνεργασίας για την ανάπτυξη. Πράγματι, η κατάρτιση, η εκπαίδευση, η θεραπευτική αγωγή και η αποτοξίνωση των τοξικομανών, καθώς και οι δράσεις που αποσκοπούν στην ενθάρρυνση εναλλακτικών οικονομικών δραστηριοτήτων, όπως παρατίθενται στα στοιχεία α', και β' της ίδιας παραγράφου, μπορούν να ενταχθούν στους κοινωνικοοικονομικούς στόχους που επιδιώκονται με τη συνεργασία για την ανάπτυξη. Προς τις εν λόγω δράσεις μπορούν να εξομοιωθούν η τεχνική, χρηματοδοτική και διοικητική υποστήριξη για την πρόληψη, τη θεραπευτική αγωγή και τον περιορισμό της χρήσεως ναρκωτικών, όπως προβλέπει το στοιχείο γ' της ίδιας παραγράφου.
- 64 Ως προς τη βοήθεια για τον έλεγχο του εμπορίου των προδρόμων ουσιών, όπως προβλέπεται επίσης στην παράγραφο 2, στοιχείο γ', μπορεί να αποτελεί, όπως υπογράμμισε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 61 των προτάσεών του, τμήμα των οριζομένων στο άρθρο 130 Υ στόχων, στον βαθμό που πρόκειται για τη συμβολή της Κοινότητας στις προσπάθειες που καταβάλλει ο αντισυμβαλλόμενος για την καταπολέμηση της διακινήσεως των ναρκωτικών.
- 65 Όσον αφορά το άρθρο 19, παράγραφος 2, στοιχείο δ', επιβάλλεται καταρχάς η διαπίστωση ότι, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, ο εκπρόσωπος του Συμβουλίου διευκρίνισε ότι η διάταξη αυτή δεν αφορά ατομικές πληροφορίες, όπως αυτές που αφορούν πρόσωπα, τραπεζικούς λογαριασμούς ή ειδικές συναλλαγές, αλλ' απλώς τις γενικές πληροφορίες επί των προβλημάτων από το ξέπλυμα του χρήματος.

66 Στην πραγματικότητα, μόνο στον βαθμό που αυτή η ανταλλαγή πληροφοριών συνδέεται στενά με την προώθηση των λοιπών, προβλεπομένων στο άρθρο 19, μέτρων, η παρατιθέμενη στο στοιχείο δ' διάταξη μπορεί να ενταχθεί στο πλαίσιο των δράσεων που εμπίπτουν στον τομέα της συνεργασίας για την ανάπτυξη. Η αυστηρή αυτή ερμηνεία επιβεβαιώνεται από τη διατύπωση της σχετικής διατάξεως, δεδομένου ότι περιορίζει την έκτασή της στις «χρήσιμες» πληροφορίες. Συναφώς, πρέπει επίσης να αναφερθεί ότι το άρθρο 19, παράγραφος 1, παραπέμπει ρητώς στις αντίστοιχες αρμοδιότητες των συμβαλλομένων μερών, ήτοι, όσον αφορά την Κοινότητα, στην αρμοδιότητα που διαθέτει σε θέματα καταπολεμήσεως των ναρκωτικών.

67 Τέλος, επιβάλλεται η παρατήρηση, όπως ήδη υπογραμμίστηκε στις σκέψεις 45 έως 47 της παρούσας αποφάσεως, ότι, όσον αφορά την εν γένει οικονομία των διατάξεων που αφορούν ειδικά θέματα, ακόμη και οι διατάξεις σχετικά με τις προσδιοριζόμενες στο άρθρο 19, παράγραφος 2, της συμφωνίας δράσεις δεν μπορούν, ενόψει της διατυπώσεώς τους και του πλαισίου στο οποίο εντάσσονται, να συνιστούν εξουσιοδοτήσεις γενικού χαρακτήρα προς εφαρμογή τους.

68 Έτσι, έχοντας διευκρινίσει το εύρος των διατάξεων του άρθρου 19, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι το άρθρο αυτό δεν απαιτούσε τη συμμετοχή των κρατών μελών για τη σύναψη της συμφωνίας.

Επί της πνευματικής ιδιοκτησίας

69 Ως προς το άρθρο 10 της συμφωνίας, η Πορτογαλική Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι, όπως προκύπτει ιδίως από τη γνωμοδότηση 1/94, της 15ης Νοεμβρίου 1994, (Συλλογή 1994, σ. I-5267), η προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας είναι θέμα για το οποίο η Κοινότητα δεν διαθέτει αποκλειστική αρμοδιότητα.

- 70 Η Πορτογαλική Κυβέρνηση συνάγει ότι, σύμφωνα με την αρχή της παραλληλίας των αρμοδιοτήτων, τα άρθρα 113 και 130 Ω της Συνθήκης δεν αρκούν για να απονεύμουν στην Κοινότητα τις αναγκαίες εξουσίες προς εκτέλεση της συμβατικής υποχρέωσης που ανελήφθη από την Κοινότητα βάσει του άρθρου 10 της συμφωνίας.
- 71 Το Συμβούλιο υποστηρίζει ότι, καίτοι η αρμοδιότητα της Κοινότητας δεν είναι αποκλειστική, τούτο δεν συνεπάγεται ότι σε καμία περίπτωση η ίδια δεν μπορεί να συνάψει συμφωνίες περιέχουσες διατάξεις αφορώσες τον τομέα αυτό. Εκτιμά ότι η Κοινότητα είχε τη δυνατότητα να συνάψει τη συμφωνία χωρίς τη συμμετοχή των κρατών μελών, δεδομένου ότι η ρήτρα της συμφωνίας περί πνευματικής ιδιοκτησίας είναι περιορισμένης εκτάσεως και συνεπάγεται ουσιαστικές υποχρεώσεις μόνο για τη Δημοκρατία της Ινδίας.
- 72 Επομένως, έχει σημασία να εξεταστεί αν το άρθρο 10 της συμφωνίας μπορεί να έχει ως έρεισμα τη νομική βάση που αναφέρεται στην επίδικη απόφαση, και συγκεκριμένα τα άρθρα 113 και 130 Ω της Συνθήκης.
- 73 Επιβάλλεται καταρχάς η διαπίστωση ότι η βελτίωση της προστασίας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας στην οποία αποβλέπει το εν λόγω άρθρο είναι τέτοιας φύσεως ώστε να συμβάλλει στον προβλεπόμενο με το άρθρο 130 Υ, παράγραφος 1, στόχο, ο οποίος συνίσταται στην αρμονική και προοδευτική ένταξη των αναπτυσσομένων χωρών στην παγκόσμια οικονομία.
- 74 Ακολούθως, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι η πρώτη περίοδος του άρθρου 10 περιορίζεται στην πρόβλεψη ότι τα συμβαλλόμενα μέρη αναλαμβάνουν τη δέσμευση να διασφαλίσουν, στον βαθμό που το επιτρέπουν οι νομοθεσίες, ρυθμίσεις και πολιτικές τους, κατάλληλη και αποτελεσματική προστασία των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, ενισχύοντας την προστασία αυτή όπου είναι επιθυμητό.

- 75 Η τελευταία περίοδος του άρθρου 10 προβλέπει ότι τα συμβαλλόμενα μέρη «αναλαμβάνουν επίσης, όπου είναι δυνατόν, να διευκολύνουν την πρόσβαση στις βάσεις δεδομένων των οργανισμών πνευματικής ιδιοκτησίας». Επομένως, η υποχρέωση που καθιερώνει η εν λόγω διάταξη είναι πολύ περιορισμένης εκτάσεως και έχει παρακολουθηματικό χαρακτήρα, ακόμη και σε σχέση με την ουσία της προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας.
- 76 Υπό τις περιστάσεις αυτές, επιβάλλεται το συμπέρασμα ότι οι απορρέουσες από το άρθρο 10 της συμφωνίας υποχρεώσεις δεν έχουν τέτοια έκταση ώστε να συνιστούν διακριτούς στόχους από εκείνους για τη συνεργασία και την ανάπτυξη. Επομένως, το άρθρο 130 Ω της Συνθήκης αποτελεί επαρκή βάση για την ένταξη του άρθρου 10 στη συμφωνία.
- 77 Επιπλέον, όσον αφορά την υπαγωγή του άρθρου 10 της συμφωνίας στην εμπορική πολιτική, αρκεί να υπομνησθεί ότι η Κοινότητα νομιμοποιείται να περιλάβει, σε εξωτερικές συμφωνίες οι οποίες, κατά τα λοιπά, εμπίπτουν στο άρθρο 113, διατάξεις παρακολουθηματικού χαρακτήρα που θεσπίζουν διαδικασίες απλής διαβουλεύσεως ή ρήτρες με τις οποίες καλείται ο αντισυμβαλλόμενος να ανυψώσει το επίπεδο προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας (βλ., υπό την έννοια αυτή, την προαναφερθείσα γνωμοδότηση 1/94, σημείο 68).

Επί της εμπορικής πολιτικής

- 78 Η Πορτογαλική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι το άρθρο 113 της Συνθήκης συνιστά περιττή νομική βάση για τη σύναψη της συμφωνίας. Προς στήριξη του ισχυρισμού της, επικαλείται το ότι το άρθρο 130 Ω συνιστά επαρκές έρεισμα

για τις διατάξεις της συμφωνίας που αφορούν την εμπορική πολιτική, δεδομένου ότι ο κύριος στόχος της συμφωνίας έγκειται στη συνεργασία για την ανάπτυξη και η Κοινότητα διαθέτει εξουσίες ειδικών δράσεων στον τομέα της κοινής εμπορικής πολιτικής.

- 79 Συναφώς, αρκεί να υπογραμμιστεί ότι, ακόμη και αν υποθεθεί ότι το επιχείρημα αυτό της Πορτογαλικής Κυβερνήσεως είναι βάσιμο, η σύναψη της συμφωνίας απαιτεί, εν πάση περιπτώσει, ειδική πλειοψηφία και την κατά το άρθρο 228, παράγραφος 2, πρώτη περίοδος, και παράγραφος 3, πρώτο εδάφιο, της Συνθήκης διαβούλευση με το Κοινοβούλιο. Επομένως, ο λόγος ακυρώσεως που επικαλείται η Πορτογαλική Κυβέρνηση ανάγεται σε αμιγώς τυπικό ελάττωμα, δεδομένου ότι το γεγονός ότι το άρθρο 113 της Συνθήκης δεν συνιστά ενδεχομένως την αναγκαία νομική βάση για τη σύναψη της συμφωνίας δεν δύναται να επηρεάσει τον προσδιορισμό του περιεχομένου της προσβαλλομένης συμφωνίας (βλ., υπό την έννοια αυτή, την προαναφερθείσα απόφαση της 26ης Μαρτίου 1987, Επιτροπή κατά Συμβουλίου, σκέψη 12, και την απόφαση της 23ης Φεβρουαρίου 1988 στην υπόθεση 131/86, Ηνωμένο Βασίλειο κατά Συμβουλίου, Συλλογή 1988, σ. 905, σκέψη 11).
- 80 Από το σύνολο των προεκτεθέντων προκύπτει ότι η προσφυγή είναι απορριπτέα.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 81 Κατά το άρθρο 69, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον υπήρξε σχετικό αίτημα του αντιδίκου. Το Συμβούλιο ζήτησε να καταδικαστεί η Πορτογαλική Δημοκρατία στα δικαστικά έξοδα. Δεδομένου ότι η τελευταία ηττήθηκε ως προς τον προβληθέντα λόγο της ακυρώσεως, πρέπει να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα. Κατ' εφαρμογήν του άρθρου 69, παράγραφος 4, πρώτο εδάφιο, του Κανονισμού Διαδικασίας, το Βασίλειο της Δανίας, η Ελληνική Δημοκρατία, το Ηνωμένο Βασίλειο της Μεγάλης Βρετανίας και Βόρειας Ιρλανδίας, καθώς και η Επιτροπή, που παρενέβησαν στη διαφορά, φέρουν τα δικαστικά έξοδά τους.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ

αποφασίζει:

- 1) Απορρίπτει την προσφυγή.
- 2) Καταδικάζει την Πορτογαλική Δημοκρατία στα δικαστικά έξοδα.
- 3) Το Βασίλειο της Δανίας, η Ελληνική Δημοκρατία, το Ηνωμένο Βασίλειο της Μεγάλης Βρετανίας και Βόρειας Ιρλανδίας και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων φέρουν τα δικαστικά έξοδά τους.

Rodríguez Iglesias

Mancini

Moitinho de Almeida

Murray

Sevón

Κακούρης

Karpeyn

Gulmann

Edward

Puissochet

Hirsch

Jann

Wathelet

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 3 Δεκεμβρίου 1996.

Ο Γραμματέας

R. Grass

Ο Πρόεδρος

G. C. Rodríguez Iglesias